

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Рівне – 2017

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2017 р.

ISSN 2519-1942

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 червня 2016 р.)

**Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.**

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

сприйняття тебе соціумом. При цьому спостерігалася виразна гендерна нерівність, типова для радянської сім'ї. Якщо чоловік витрачав 0,7% свого часу в робочий день на покупку продовольчих товарів, 0,1% – на покупку непродовольчих і 2% – на домашню роботу, то жінка відповідно 2%, 0,5% і 11%, що відбувалося за рахунок зменшення часу відпочинку для жінок. Як бачимо, вироблений західною історіографією концепт «подвійного тягара» (обов'язок заробляти гроші та дбати про дім) у статусі жінки в радянському соціумі залишався справедливим і для брежнєвської епохи. Враховуючи Особливості жіночої психології та комунікації перетворювали чергу в радянському соціумі з економічного явища (ознака підвищеного попиту на певні види продукції) на соціальний колективний феномен неформальних каналів поширення інформації та засобів формування суспільних настроїв. Бачимо що, на кінець епохи застою у радянському соціумі цілком сформувався тип пересічного громадянина споживацького суспільства: типова радянська сім'я має облаштовану державну чи кооперативну квартиру, відкладає гроші на легковий автомобіль, щоліта їздить у відпустку на море, а на вихідні – на дачу, стоїть у черзі за звичайними товарами і має знайомих для придбання дефіциту чи імпорту, заощаджує на спокійну старість, слідує за модою та організовує культурний відпочинок, а головне – має цілковиту віру, що так буде завжди.

Джерела та література

1. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.) / В. Баран – К., Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 304 с.
2. Вальденфельс Б. Повседневность как плавильный тигль рациональности / Социо-логос / Б. Вальденфельс – М., 1991. - Вып.1. – С. 39-51.
3. Васильчук Г.М. Вивчення «радянської повсякденності» 20-30-х років сучасними російськими істориками: проблеми теорії та методології дослідження // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. – Зб. ст. – Вип. 11. – К.: НУ НАНУ, 2007. – С. 102-111.
4. Витрук Л.Д. Улучшение социально-бытовых условий жизни трудящихся УССР / Л. Витрук – К., Наукова думка, 1986. – С. 180 с.
5. Гогохія Н.Т. Якісні методи дослідження у вивченні радянської повсякденності 1920-30-х рр. // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. – 2007. – № 23. – С. 109-114.
6. Головка В. «Риба та м'ясо» історії повсякденності: теоретичні засади напряму // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наук. пр. – Вип.17. – К.: НУ НАНУ, 2007. – 494 с. – С. 87–101.
7. Коляструк О.А. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці // український історичний журнал. – 2007. – № 1. – С.174-184.
8. Лисак В. Ф. Повсякденність українських селян в умовах радянської дійсності 1950-1960-х рр. ХХ ст. / В.Ф. Лисак. – Маріуполь, 2013. – 323 с.
9. Мітрошенко Г. А. Соціальний конфлікт у побуті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.А. Мітрошенко. – О., 2007. – 19 с.
10. Олейниченко Я.Г. Дом в котором мы живем / Я. Олейниченко – К., Политиздат Украины, 1988. – 120 с.
11. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії: в 2-х т. / гол. ред. В. Смолій; відп. ред. В. Горобець; ред. колег.: Н. Старченко (заст. відп. ред.), Н. Білоус, В. Зема, О. Романова (відп. секр.). – К., 2012. – Т. 1: Практики, казуси та девіації повсякдення - 328 с.
12. Поленина С.В. Советская женщина в обществе и семье // Роль женщины в современном обществе (К итогам X-летия женщины ООН). Сб. статей/ Ч. II. М., 1985. – С. 203-218.
13. Удод О.А. Історія повсякденності: проблеми методології та джерелознавства // Історія в школах України. – К., 2005. – № 4. – С. 40–45.

УДК 94(470+571)+(477):[001.102:355.01]

Oksana Kundeus

FEATURES OF THE INFORMATION WAR OF RF AGAINST UKRAINE

The article is devoted to the understanding of the information component of the «hybrid» war, which the Russian Federation introduced long before the military aggression. It is said that from aggressive information and psychological impact suffered not only Ukrainians society, citizens of the post-Soviet countries, but also other countries of the European Union and the USA not least.

At the same time, in the scientific research, a brief description of the stages of informational war against Ukraine is given. Also, tools and mechanisms, used by the Russian Federation in its anti-Ukrainian policy are described. The measures to counter hostile information operations conducted by Ukraine are also indicated in the article.

Keywords: *information war fare, information war fare tools, Russian propaganda, European Union, US, Russian-Ukrainian war.*

Стаття присвячена розумінню інформаційної складової «гібридної» війни, яку Російська Федерація запровадила задовго до військової агресії. Згадано, що агресивного інформаційно-психологічного впливу зазнало не тільки українське суспільство, громадяни країн пострадянського простору, а й, не в останню чергу, країни Європейського Союзу та США.

При цьому, у науковій розвідці, наводиться стислий опис етапів інформаційної війни проти України, інструменти та механізми, якими послуговується РФ у своїй антиукраїнській політиці. Зазначено, які заходи протидії ворожим інформаційним операціям проводить Україна.

Ключові слова: *інформаційна війна, інструменти інформаційної війни, російська пропаганда, Європейський Союз, США, російсько-українська війна.*

Статья посвящена пониманию информационной составляющей «гибридной» войны, которую Российская Федерация внедрила задолго до военной агрессии. Упомянуто, что агрессивного информационно-психологического влияния испытало не только украинское общество, граждане стран постсоветского пространства, но и, не в последнюю очередь, страны Европейского Союза и США.

При этом, в научной разведке, наводится сжатое описание этапов информационной войны против Украины, инструменты и механизмы, которыми пользуется РФ в своей антиукраинской политике. Отмечено, какие мероприятия противодействия враждебным информационным операциям проводит Украина.

Ключевые слова: *информационная война, инструменты информационной войны, русская пропаганда, Европейский Союз, США, российско-украинская война.*

The problem of restoration of the territorial integrity of Ukraine arose in front of our society not only in connection with the illegal actions of the Russian Federation on the territory of Ukraine, but also due to the ineffectiveness of the activities of domestic political elites during the quarter century of their alternate staying in power. Because during this time, no national consolidation ideology was developed, no real directions of development were defined, which would provide our country with a worthy place in the system of international economic relations of the new information society, which, in its turn, negatively affected the process of consolidation of Ukrainian society and establishment of national self-awareness and patriotism of Ukrainians [6, p. 13].

The Russian Federation began information war against Ukraine long before the beginning of the open physical aggression of this country. Today, due to the professional use of propaganda techniques that were used during fascist Germany, 32% of Russians consider Ukraine an enemy that threatens Russia, that is, they put it in second place (after the US) in the ranking of potential enemies, and 81% of people support Putin's policy.

Mr. G. Kasyanov, professor, head of the department of modern history and politics of the Institute of History of Ukraine, emphasizes from his part, that the information war with Ukraine on the part of Russia did not start with the beginning of military aggression, but much earlier - from 2007 (this coincides, incidentally, with the foundation of the "Russian World Foundation"). «I can judge about this in my field - history. Russian historians, governmental and non-governmental organizations have begun a systemic activity, initially using historical dates associated with the names of Bandera, Shukhevich, «- he noted [9, p. 184].

According to the head of the National Expert Commission of Ukraine for the Protection of Public Morality, V. Kostytsky, the anti-Ukrainian information warfare was conducted by the Russian Federation for more than a decade. The basis of this war is the dissemination of invalid, incomplete, biased information about Ukraine, manipulation of public consciousness for citizens of Ukraine as well as for citizens of other countries, propaganda of war, national and religious enmity, and changes of the constitutional system of our state through the violence.

Now this information war has shifted from the latent-masked form to the open one. During the last years of its activities, the National Commission has monitored the general trends in the information space of Ukraine, which indicated the rapid deployment of anti-Ukrainian information warfare, covering several periods.

According to the expert, the first stage of the information war in the media space was determined by the destruction of Ukrainian self-identification. This happened «softly», but created the prerequisites for further influence.

«The anti-Ukrainian information warfare at first took place when our values collapsed because of information, our identity was destroyed, the alcoholic way of life was trodden, people who were engaged in corruption were heroic», he said.

The second stage took place in 2010-2011 and was aimed at «destroying national and interfaith harmony». At the same time, V. Kostytsky denied the existence of socio-economic bases for confrontation between people of different confessions and nationalities.

The third stage, according to the head of the National Commission, fell on the period of EuroMaydan. «And the main blow was directed at discrediting Ukraine as a state, our inability to create a state and build it, encroach on the territorial integrity, constitutional order, and somewhat later, a massive propaganda of war began», said V. Kostytsky.

Now in Ukraine there is a fourth stage of an information war, the specifics of which is psychological aggression, built on deception and manipulation of public opinion; negation and neglect of Ukrainian statehood; synchronization of information aggression and military action against Ukraine [7].

According to V. Lizanchuk, «open sources say that there are ten powerful media groups in the Russian Federation are working against Ukraine, thousands of employed individuals, for which journalism is not a creative process, but a profitable business».

In general, experts singled out the following basic methods of information aggression against Ukraine:

1. Invalid information and manipulation.
2. Propaganda.
3. Diversification of public opinion.
4. Psychological and psychotropic pressure.
5. Distribution of rumors [9, p. 185].

That's why, by these most used instruments of the information war in Ukraine, as well as abroad (in order to ensure the widest international support in the European and world institutions for their own geopolitical goal), the Russian leadership gradually tries to realize its own imperial ambitions [11, p. 117].

It was noted that the primary task of the Russian hybrid war at the first stage of its deployment was the destruction of the real statehood of Ukraine and the dismemberment of our country on a quasifederative basis to various, Kremlin-controlled, enclaves. Now the tip of the main blow on the map of the new «Barbaros plan», which is stored in the safes of the Kremlin strategists, is aimed at Europe. The information component of this plan is primarily aimed at achieving two priority objectives.

1. The imposing for European politician of Russia's vision of the causes and effects of the war in Ukraine and viewing Ukraine as a «failed state», as a purely oligarchic state that destroys its own citizens and which has never been a state. In this regard, so-called «people's republics» (DPR and LNR) are opposed to the State of Ukraine, as if they are entirely devoid of oligarchic influences. The target audience for this information attack is both the European expert environment and the media (mass media).

2. Strengthening of internal contradictions between the rich countries of the «rich North» and the «poor South», as well as between Europe and the United States.

For this purpose, all toolkits, developed over the last 10-20 years, are used, ranging from direct ideological and economic pressure to more sophisticated «cultural» approaches. This is primarily about the creation of expert-analytical structures in Europe, which are controlled by Kremlin heads, about the «personal processing» of high-profile experts and journalists, and high ranking ex-politicians. For example, the appointment of former German high-level politicians at senior positions in affiliated with Gazprom's structures, has become traditional. Not surprisingly that many Russian economic sabotages against Ukraine, beginning with the construction of gas pipelines bypassing Ukraine and ending with various embargoes, the German side in the face of such figures as Gerhard Schroeder, often justifies by the fact that for the West Russia is primarily a valuable economic partner, which should not be lost because of Ukraine.

In addition, today you can see at least two dominant lines by which Russia is informationally «knocking» on EU countries in the context of the Ukrainian crisis.

The first goal is to try to reach understanding with the West, first of all, by «economizing» the Ukrainian-Russian war. That is to prove to the West that it makes no sense for it to get involved in a long-standing confrontation with Russia, as it strikes the pockets of ordinary Europeans. The main task here is to bring the problem from the regional and global security to the level of the usual «calculator». And it should be noted that the strategy of applying to the «stomach» can be quite effective.

The second goal is to break the Euro-Atlantic unity, reinforcing existing contradictions between Europe and the United States. The targeted propaganda of the idea is that the United States is attempting, with the hands and means of Europeans, to wage war (first of all economic) with Moscow, which harms the interests of European capitals. This strategy is also quite successful, and politicians who advocate extremely pro-Russian positions come to power in a large number of countries. Today it's Greece. In France, one of the candidates for

the presidency was the pro-Russian nationalist Marie Le Penn. Positions of Russia and in some Eastern European states are also strong [2, p. 515].

It is worth noting that more and more Russian resources are being invested in state and controlled media. Russia has increased funding for internationally broadcast TV channels, RT and Russia Today. In 2016, RT, distributing information in English, Spanish and Arabic, received 19 billion rubles (\$ 307 million). Russia allocated 80.2 billion rubles for state mass media, which is 30% more compared to last year [3].

However, all this does not mean that Ukraine and democratic Europe will not find in the near future an asymmetrical democratic response to the threats and challenges of aggressive Kremlin propaganda. Especially if the EU countries realize that countering the Kremlin's information aggression is as urgent priority for them as for Ukraine. The European partners need to understand the value of Ukraine as a partner, as Ukraine, during a long ideological confrontation with Russian aggression, has developed certain information immunity, has obvious strong internal security frames that have been formed either situationally or forcedly during the last years of an active struggle for independence and territorial integrity.

The advantages of Ukraine in the information war with Russia should include:

a) ideologically monolithic society;

b) a clear understanding by all the social strata of the fact that information warfare as part of a «hybrid» war is actually being conducted against them as against society.

Ukraine is already practically applying the first set of means of counteracting anti-Ukrainian information measures of the enemy. Unfortunately, this is not an offensive but a defensive one.

And Ukraine could not only learn something in the West (in particular, the practice of designing and implementing strategic communications), but also teach the West itself to fight Russian propaganda. For example, in Ukraine there are several projects that systematically discuss Russian news and show the degree of lies in them. We are beginning to understand what should be used to counteract Russian propaganda effectively, although we do not always have the means to implement such projects. For the EU this is a less significant problem. Therefore, Ukraine and the Western world can help each other in the fight against Russian propaganda and prevent the spread of further instability (regional and global) in a civilized world - something that Russia strives to do.

However, in Europe only now comes the understanding of the need for effective counteraction to Russian information aggression. Partially, this can be explained by a certain «variegatedness» of Europe, which is an extremely complex formation from the point of view not only of politics, culture and the humanitarian sphere, but also from the point of view of ethnoconfessionalism. Accordingly, a lot of complicated internal discussions in Europe are now being held, that the present Kremlin leadership place a bet on, creating challenges and threats to the Joint European Project. It should be added that in the post-war Europe certain political, legal and philosophical traditions of pacifism (peace-loving) have developed, that make it extremely difficult to respond to the specific challenges that Russia is infused with its aggressive external information policy. All of this is well understood by Russia and it is trying to use it in its own interests, and to some extent succeeds [2, p. 515].

It is also worth noting that for many Europeans the participation in the Ukrainian conflict is psychologically uncomfortable. On the one hand, it requires moral and voluntary mobilization, for which most of the inhabitants of the prosperous countries of the West may not yet see sufficient grounds. At the same time, one must admit that Europe has not yet believed in Ukraine's belonging to the world of European values sufficiently, to defend its freedom and sovereignty as its own interests [8, p. 159]

It should be noted that the special cynicism of Russian propaganda, aimed at the EU, is not even, in the very fact, such an informational attack, but that Russia is agitating against the western lifestyle, against the norms and principles of Western civilization, using the Western norms of freedom of speech. Russian propaganda channels conduct a conscious struggle against the basics of the Western world, attacking the basic principles of freedom of speech, solidarity, sociality, political correctness, and human rights. That is, all that is the basis of the existence of modern European civilization.

Therefore, Europe must understand that the information war against it is already being carried out, and if we do not respond to Russia's threat immediately and adequately, then, in the near future, you can get a completely disintegrated own information space, increasing internal contradictions and a significant weakening of your own security space. And this is not in the interests of Ukraine. Therefore, Ukraine and Europe in opposing Russian aggression in the information space are natural allies and must seek answers to the challenges and threats, created by the Kremlin, together. Indeed, without such a response, the integrity and sovereignty of European states will not be able to be secured, and in the near future, Europe risks turning into a second reissue («updated and corrected»), controlled from Moscow, East-European «social camp» [2, p. 515].

It can be stated that the hybrid method of aggression, that Russia applies not only to Ukraine but also to democratic states in general, gradually destroys our understandable world order, and to a large extent we are seeing how this «wave» leaves us its «fragments». Systemic discredit of international law, the resumption of

the border problem (and the transformation of migration processes into weapons), the destruction of trust in the media system, the new post-Cold War round of propaganda - are just a small part of those processes that are being formed and supported by the Russian Federation. Herewith, the current legal framework for the functioning of States often prevents them from responding to new challenges, as this entails a crisis of democratic values. However, in these conditions, there are no more hopes for a return to our understandable norms. The reality has changed - the world has shifted.

For the first time in Ukraine's existence, «state information policy» has evolved from quasi-non-reality to reality, the importance of which has become clear to every citizen. The information component of the hybrid aggression turned out to be no less powerful than military and economic, and even in the context of a relative military lull, the RF continues its destructive informational operations against Ukraine, trying to provoke social instability, carrying out informational and psychological influences on the personnel of the Ukrainian Armed Forces, carrying out cyber attacks against important infrastructural objects.

Of course, active measures to counter hostile informational operations are possible only when it becomes one of the priorities of state policy [4, p. 90].

It should be noted that in the last (2017) year, the state's policy in the area of protecting its information space and providing information security in general has become more complex and effective. It can be stated that after the particularly difficult years of 2014-2015, in 2016 the state began to form a comprehensive system for countering the information component of the hybrid war. In 2017, the active development of this process is taking place, agreed decisions are followed, a fairly good balance between restrictive (for enemy content and destructive actions of the enemy) and stimulating (for own content) measures, both in terms of protecting the interests of citizens, society and the state, and for further development of its information space. At the same time, the aggressor does not reduce the pressure on the information space of Ukraine, trying to shock the values, moral settings of society, undermine the trust of citizens in the government and in transformations that it performs, to destroy the established processes of circulation of information and to erase the notion of «truth» [1].

Ukraine actively opposes all of these destructive influences, developing regulatory and institutional capacities, increasing funding for information security. In particular, in 2015, under the budget article «Implementation of measures in the field of protection of the national information space», 2 million 800 thousand UAH were allocated.

In 2016, there was no such article in the main financial document of the country. And in 2017, 33 million 600 thousand UAH will be spent on measures to protect the national information space [5].

The adoption of the Doctrine of Ukraine's Information Security was an important stage in the formation of a modern state information policy. The document formed the basic approaches to the formation of a protection system and development of the information space in the conditions of globalization and free circulation of information, as well as functioning of the state in the conditions of use of the information sphere by the aggressor as the key arena of confrontation. An important achievement of the Doctrine is a clear definition of mechanisms for its implementation, which will make this fundamental document virtually meaningful [10].

Other important steps for the development and protection of the national information space should include:

- solving the problem of the exchange of information with limited access between Ukraine and NATO;
- termination of intergovernmental agreements with the Russian Federation on cooperation in the field of television, radio broadcasting and information;
- improvement of the procedure for applying sanctions by the National Council of Ukraine on television and radio broadcasting and expanding the list of grounds for re-issuing of a license;
- depriving Russian special services of the opportunity to monitor Ukrainian citizens through the blocking of relevant sites [1].

A separate important area is the in-depth reform of the system of informational positioning of Ukraine on the international arena. It must be admitted that, in spite of all reforms (rather attempts to reform) of this sphere, we still have the same Soviet model of foreign political information. The Russian Federation itself convincingly proves us how ineffective it is. Despite of the general impression of the reconstruction of the similar model in Russia, it carried out a rather serious reform of it. The foreign information policy of this country has become more dynamic (due to the creation of numerous «non-governmental foundations» or interaction with Western experts), more modern and it more actively involves the functional capabilities of special services.

It must be admitted that Russia has more financial means for promotion of this direction, which, however, does not mean that it is the only reason of the «new Kremlin propaganda» success. Moscow effectively uses the existing international informational infrastructure, understands how this infrastructure works, how to work with new media (and when it does not understand - trying to find new opportunities).

The essential difference between Ukrainian and Russian external information is not even in different material and technical starting positions. Russia managed to find the most important thing for effective information activity - a clear and understandable narrative, a story that does not dissonant with internal stereotypical or cultural principles of the democratic countries inhabitants. Moreover, their narrative has an effective system of segmentation not only for the population of different countries, but also within the same country for different target audiences. This is exactly what Ukrainian information positioning in the world often lacks [4, p. 90].

Thus, the events in the East of Ukraine, the Ukrainian-Russian information confrontation, associated with them, have become a tragic illustration of the development of computerized technologies in the military field, representations of hybrid and information-psychological wars that combine the use of information (including information and psychological) and force components of pressure on the enemy. For example, the armed conflicts of recent years and conflicts with an emphasis on the information component of society are increasingly convinced us that informational aggression in modern society requires special attention and public response. And it is not less responsible than direct armed aggression.

The specialists begin to make sure that the information-psychological war in our time becomes destructive for the individual and society, by the absolute inevitability of its influence. It acts on the underlying processes of assimilating the content of information used by people about the world and society as established, consolidated by the experience of many generations of this ethnos standards of assessments of reality and behavior. It can directly destroy the foundations of national self-identification.

These events have also become a convincing proof that comprehensive information aggression in modern conditions requires adequate action to neutralize it. Such actions should be realized in the clear coordination of the whole system of informational and analytical support of the society in order to inform the public of the content of the state policy, activities, aimed at neutralizing aggression, refuting false arguments for neutralizing all the other negative influences on the domestic information sphere.

Therefore, in today's conditions, effective opposition to information aggression against Ukraine can only be ensured by consolidating of the society on the basis of national state ideology. Only contemporary national ideology in a mentally complex Ukrainian society can become a factor in uniting the East and West, the South and North of our diverse society. It should be based on the system of spiritual and value orientations of the Ukrainian people, to become a guide for the prospects of national development, a guarantor of the national and state stability in all the trials that Ukrainian people would undergo in the context of the development of the information society.

List of sources and literature

1. An analytical report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2017» // National Institute for Strategic Studies [Electronic resource] - Access Mode <http://www.niss.gov.ua/articles / 2684 />
2. Vlasyuk O.S. National Security of Ukraine: Evolution of the Problems of the Internal Policy: Vyborg. sciences Labor / O.S. Vlasyuk. – K.: NISS, 2016. – 528 p.
3. Dzherdzh S. Information War of Russia against Ukraine: asymmetric answer // Word of Enlightenment [Electronic resource] – Access mode [http://slovoprosvity.org/2016/04/14/informacijna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni-asimetrichna-vidpovid /](http://slovoprosvity.org/2016/04/14/informacijna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni-asimetrichna-vidpovid/)
4. Dubov D. State information policy of Ukraine in conditions of hybrid peace and war // Strategic Priorities № 3 (40) [Electronic resource] – Access mode http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
5. Zakushy M. State budget-2017: how much are public, speaking, cinema [Electronic resource]. – Access mode [http://detector.media/infospace/article/122357/2017-01-19-derzhbyudzheth-2017-skilki-koshtuyut - suspilne -inomovlennya-kino](http://detector.media/infospace/article/122357/2017-01-19-derzhbyudzheth-2017-skilki-koshtuyut-suspilne-inomovlennya-kino)
6. Information factors of the integrators system of Donbass and Crimea in the all-Ukrainian unity: [monograph] / [V. Gorovy (manager of the project), O. Onishchenko, V. Popik, and others.]; National Academy of Sciences of Ukraine. b-ka Ukraine them. VI Vernadsky. – Kyiv, 2016. - 202 c.
7. Kostytsky V. Information war against Ukraine – a challenge to the world order // Velvet [Electronic resource] – Access mode <http://www.oksamyt.org/publik/zhit-krain/882-0202201511>
8. Clever M.M. Challenges of national self-determination: monograph / M. M. Intelligent. – K.: NISS, 2016. – 196 p.
9. Sociocultural mechanisms of the formation of mental immunity against external manipulations by the consciousness of the population of Ukraine: [monograph] / [V. Gorovy (manager of the project), O. Onishchenko, V. Popik, and others.]; National Academy of Sciences of Ukraine. b-ka Ukraine them. VI Vernadsky. – Kyiv, 2015. – 228 p.

10. Decree of the President of Ukraine «On the decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine dated December 29, 2016» On the Doctrine of Information Security of Ukraine «of February 25, 2017 No. 47/2017 [Electronic resource]. - Access mode <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
11. Chernenko T. Idea of separatism as one of the tools of information war against Ukraine // Strategic priorities, № 2 (39), 2016 [Electronic resource] – Access mode http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_priority/Priority_2.pdf

УДК 94:314.151.3-054.72(477)

Юлія Візигів, Катерина Рогожина

ПРОЯВИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ГРУЗИНСЬКОЇ ДІАСПОРИ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню культурно-освітніх можливостей грузинської національної спільноти на території української держави. У науковому дослідженні аналізуються шляхи реалізації національно-культурних прав сучасної грузинської діаспори в Україні, вивчено освітні можливості грузинською мовою. Простежено роботу освітніх проектів грузинської діаспори, проаналізовано бібліотечну справу, відстежено видавничу і перекладну діяльність творів грузинських класиків та сучасників в українському видавничому просторі; опрацьовано друковані засоби масової інформації грузинською мовою; зроблено огляд реалізації права грузинів на віросповідання грузинською мовою в Україні. У даній статті досліджено напрями діяльності грузинської діаспори України через активність громадських інституцій. Укомплектовано список сучасних національно-культурних товариств та об'єднань, що працюють для задоволення культурних запитів грузинської діаспори в Україні.

Ключові слова: діаспора; грузини-картвелі; грузинська мова; національно-культурні товариства.

The article is devoted to the problem of national-cultural revival of the Georgians in the territory of Ukraine in 1991-2017. The attention is concentrated on the such manifest of national-cultural revival, as of national-cultural unions creating and their activity, the main activity trends are clarified.

Key words: Ukraine, Georgian' community, Georgian' cultural organizations, education.

The article is devoted to the problem of national-cultural revival of the Georgians in the territory of Ukraine in 90-th of the XX century, i.e. during the Ukrainian state stabilization. This process in the interaction of the ethnos internal potential with the purposeful state policy is reproduced in the research. The attention is concentrated on the such manifest of national-cultural revival, as of national-cultural unions creating and their activity, the main activity trends are clarified. In the scientific research it was compared their decelerated tasks and fact work. The interaction with the power organs and with the other of national-cultural unions was analyzed.

This article analyses the life of Georgian community in Ukraine. It was described the educational sphere for the Georgians in our country. In the article the basic stages, forms and methods of formation of Georgian education in Ukraine are deeply analyzed by usage of wide range of sources. The author informed that many training appliances were printed in Ukraine. The research demonstrates how Georgian cultural organizations grow up in Ukraine.

В научном исследовании анализируются возможности реализации национально-культурных прав современной грузинской диаспоры в Украине. Так изучено образовательные возможности на грузинском языке; исследовано работу образовательных проектов грузинской диаспоры, проанализировано библиотековедение, изучено возможности издательской и переводческой деятельности работ грузинских классиков и современников в украинском издательском мире, исследовано печатные средства массовой информации, изучено возможность реализации прав грузин на вероисповедание на родном языке. В статье показаны направления работы грузинской диаспоры посредством через национальные организации. Укомплектовано список современных национально-культурных обществ, какие работают для удовлетворения культурных запросов грузинской диаспоры в Украине.

Ключевые слова: диаспора; грузины; грузинский язык; образование; национально-культурные организации.

Україна – багатонаціональна держава, на своїх теренах вона реалізує помірковану етнонаціональну політику, гарантує повагу та рівноправну участь у всіх сферах життя українського суспільства особам,

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>Карпуніна Тетяна</i> ЗАРОДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	3
<i>Олійник Вікторія</i> ДО ІСТОРІЇ НАРОДНИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВ В ЗИМОВІЙ КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТТЯ	11
<i>Ващук Дмитро</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В XIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIV СТ.	16
<i>Блануца Андрій</i> СТАРОСТИ/НАМІСНИКИ/ДЕРЖАВЦІ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ XV – НА ПОЧАТКУ XVI СТ.: ПОВНОВАЖЕННЯ ТА СТАТУС	20
<i>Гурбик Андрій</i> САМОВРЯДНІ ЗАСАДИ КОПНОГО СУДОЧИНСТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО (БІЛОРУСЬКИЙ КОНТЕКСТ)	21
<i>Горобець Віктор</i> КОЗАЦЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ ТА МІСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ГЕТЬМАНАТІ: СИМБІОЗ ЧИ КОНФЛІКТНІСТЬ?	26
<i>Шандра Валентина</i> ЦЕХОВІ І РЕМІСНИЧІ УПРАВИ В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ САМОВРЯДНИХ ЗАСАД В МІСТАХ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	30
<i>Томчук Любов</i> IWAN FRANKO W KULTURZE UKRAIŃSKIEJ	34
<i>Антипчук Надія</i> ЕПОХАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	37
<i>Давидюк Руслана, Музичко Олександр</i> АНТОН СТРИЖЕВСЬКИЙ: ШЛЯХ УЕНЕРІВЦЯ ВІД ОДЕСИ ДО РІВНОГО	41
<i>Гон Максим</i> ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНО-ПЕРСОНАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ: ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗУНР	50
<i>Микитюк Тетяна</i> УКРАЇНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У СЕЙМІ І СЕНАТІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У 20-Х РОКАХ XX СТОЛІТТЯ	55
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Лебедюк Єлизавета</i> ОСВІТНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКО- РЕФОРМОВАНОЇ ЦЕРКВИ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	61
<i>Доброчинська Валентина</i> ГРАНІ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РОМАНА ПЩУКА (1881-1979 РР.)	65

<i>Старжець Володимир</i> ОПІР ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ РАДЯНСЬКОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМОВІ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР (1944-1953 РР.)	70
<i>Гуменюк Оксана</i> УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СІМ'Я: СПЕЦИФІКА ПОБУТОВОГО ПРОСТОРУ	75
<i>Kundeus Oksana</i> FEATURES OF THE INFORMATION WAR OF RF AGAINST UKRAINE	78
<i>Візітвіє Юлія, Рогожина Катерина</i> ПРОЯВИ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ГРУЗИНСЬКОЇ ДІАСПОРИ УКРАЇНИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	84
<i>Ричко Вікторія</i> ІСТОРИЧНА РОЛЬ ПОЧАЇВСЬКОЇ ЛАВРИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ	88
<i>Приходько Петро</i> ПРОГНОСТИЧНА ОЦІНКА ПОДАЛЬШОЇ ДОЛІ КРИМСЬКОГО ПІВОСТРОВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕДУМОВ ТА ПРИЧИН ОКУПАЦІЇ КРИМУ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	93

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Озимчук Олег</i> УТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВАНДАЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА	99
<i>Озимчук Олег</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЗВИ ТА ЗМІСТУ РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ ТИТУЛІВ	103
<i>Ціватий Вячеслав</i> ДЖЕФФРІ ЧОСЕР (1340-1400) – ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИК, ПОЕТ (У ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ВИТОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І ДИПЛОМАТІЇ)	107
<i>Константинов Валентин</i> СОБІТИЯ 1611 В РУМЫНСКИХ КНЯЖЕСТВАХ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ СУДЬБЫ МОЛДАВСКОГО КНЯЖЕСТВА	113
<i>Вавуліч Валентин</i> ОСМАНІЗАЦІЯ БАЛКАН. АКТ І. ЗАВОЮВАННЯ І ВОЛОДАРЮВАННЯ (ДО ПОЧАТКУ ХІХ СТ.)	118
<i>Шерстюк Руслана, Стоколос Надія</i> СКАСУВАННЯ ОСЕРЕДКІВ ОРДЕНУ ПІАРІВ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ЧИННИКИ ТА НАСЛІДКИ	122
<i>Сверова Ольга, Биков Олександр</i> РОСІЙСЬКИЙ БОНАПАРТИЗМ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ (ХІХ-ХХ СТ.)	128
<i>Плюта Наталія, Валюх Людмила</i> АНГЛО-ФРАНКО-НІМЕЦЬКЕ КОЛОНІАЛЬНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В АФРИЦІ (ОСТАННЯ ТРЕТИНА ХІХ СТ.): ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНИМИ ДОСЛІДНИКАМИ	132

Щавлінський Микола СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У БІЛОРУСІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1918 РР.)	141
Жилюк Сергій ПРОБЛЕМА КОНФЛІКТУ РЕЛІГІЙНОГО РЕФОРМАТОРСТВА ТА ЦЕРКОВНОГО ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ НА ВСЕРОСІЙСЬКОМУ ПОМІСНОМУ СОБОРІ 1917-1918 РР.	145
Боголейша Свєтлана ПРИЧИНИ И ЭТАПЫ СОЗДАНИЯ ЛИТОВСКО-БЕЛОРУССКОЙ ССР (CAUSES AND STAGES OF CREATION OF THE LITHUANIAN-BYELORUSSIAN SSR)	149
Levchuk Iryna THE POLITICAL MEANING OF WOMEN'S ORGANIZATIONS IN THE SECOND POLISH REPUBLIC: THE NATIONAL FACTOR	153
Шульган Марина УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ 1943 РОКУ: ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ	161
Pawlak Mateusz WYBRANE WSPOMNIENIA WOJENNE WIEŻNIÓW NIEMIECKIEGO OBOZU KONCENTRACYJNEGO AUSCHWITZ-BIRKENAU	164
Нак Elżbieta ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ ZDZISŁAWA BEKSIŃSKIEGO	171
Кузло Дарина ВПЛИВ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД НА ПРОЦЕС ПАДІННЯ КОМУНІСТИЧНИХ РЕЖИМІВ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ТА В УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	175
Опанасюк Тетяна ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА РФ 2000 р.: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ	180
Kaczmarzyk Jan PRZYCZYNY I SKUTKI WOJNY NARKOTYKOWEJ W MEKSYKU W LATACH 2004-2010	185
Опанасюк Ірина ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ТА ВЕСТЕРНІЗАЦІЯ В ПРИЗМІ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА І ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	187
Вавуліч Валентин, Черній Валерій СУЧАСНИЙ СТАН ТУРЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИН	191

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Федоришин Микола ЗАХІДНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОЇ ВОЛОСТІ У ХІІ СТ.	196
--	-----

<i>Десятничук Ігор, Десятничук Ілля</i> ВИБОРИ ДО ПЕРШОЇ ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ	204
<i>Бородинська Ліна</i> СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН У С. ПОСНИКОВІ НА РІВНЕНЩИНІ (1918-1939 РР.)	209
<i>Ярошик Роман</i> ГОЛОКОСТ У МІСТІ РІВНЕ	215
<i>Галуха Любов</i> РУСИФІКАТОРСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	217
<i>Грималюк Оксана</i> БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	225

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

<i>Підлужна Ольга</i> ДОКУМЕНТАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІСТОРІЇ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКИХ ГРОМАД НА ВОЛИНИ	231
<i>Мартинчук Світлана</i> ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	236
<i>Гончар Ольга</i> УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ ХІХ СТ. (ДО 200-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА)	244
<i>Пазюра Наталка</i> ЗМІСТ ТА ХРОНОЛОГІЧНІ МЕЖІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАРОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНСЕРВАТИЗМУ	248
<i>Кузьміна Ірина</i> РОЛЬ МЕЦЕНАТІВ У РОЗВИТКУ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ Ф. ШТЕЙНГЕЛЯ)	251
<i>Постоловський Руслан</i> «ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 Р. У НОВІТНІЙ ЧЕСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	257
<i>Батуріна Світлана</i> УКРАЇНА В ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ СУСІДНІХ КРАЇН (РОСІЯ, ПОЛЬЩА, БІЛОРУСЬ)	261
<i>Михальчук Роман</i> НОВІ СВІДЧЕННЯ ПРО ГОЛОКОСТ У МІЗОЧІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ УСНОІСТОРІЧНОГО ПРОЕКТУ В ЛИПНІ – СЕРПНІ 2016 р.)	265
<i>Голубеў Валянцін</i> АБШЧЫНА Ў БЕЛАРУСІ ХVІ-ХVІІІ СТ.: ЭВАЛЮЦЫЯ ТЭРМІНА	274

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Дятлов Володимир

АКТУАЛЬНЕ ВИДАННЯ НА ТЛІ ПРОЦЕСУ «BREXIT»

(Рецензія на монографію: Грубінко А.В. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.): монографія / А.В. Грубінко. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. – 640 с.)279

Томчук Любов

ІСТОРИЯ «ВІКУ ЖІНОК»282

Галуха Любов

ЦЕРКВА ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ

СЕЛА ПОСНИКІВ НА РІВНЕНЩИНІ

(Рец.: Бородинська Л. Осібно, але воєдино.

100-річчя церкви євангельських християн-баптистів с. Посників на Рівненщині. –

Рівне: Дятлик. – М., 2017. – 296 с.)293

Вирський Дмитро

МОНАСТИРСЬКІ МАЄТНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ

ТА САМОВРЯДУВАННЯ НА КРЕМЕНЧУЧЧИНІ ПІСЛЯ КОЗАЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

СЕРЕДИНИ XVII СТ.294

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 29

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2017 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обл.-видав. арк. 35,6. Замовлення № 209/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

A 43 Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Вип. 29. – Рівне : РДГУ, 2017. – 305 с.

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017